

Sygn. akt: III APa 42/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski

Sędziowie: SSA Maria Padarewska - Hajn

SSA Janina Kacprzak (spr.)

Protokolant: stażysta Paulina Działońska

po rozpoznaniu w dniu 12 marca 2013 r. w Łodzi

sprawy **Związku Zawodowego (...) przy Zespole (...) w Ż.**

przeciwko **Powiatowi (...)**

o nakazanie dokonania wpłat środków na konto zakładowego funduszu świadczeń socjalnych,

na skutek apelacji Powiatu (...)

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 10 maja 2012 r., sygn. akt: VI P 3/12;

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Płocku do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za drugą instancję.

III APa 42/12

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 22 czerwca 2011 roku Związek Zawodowy (...) przy Zespole (...) w Ż. wniósł przeciwko Zespołowi (...) w Ż. o nakazanie pozwanemu przekazania na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych kwoty 1 706 643,10 zł z tytułu odpisów na ten fundusz w latach 2000 – 2007 wraz z odsetkami.

Zespół (...) wniósł o oddalenie powództwa, podnosząc między innymi zarzut przedawnienia.

W toku procesu pozwany Zespół (...) uległ likwidacji. Postanowieniem z dnia 16 marca 2012 roku Sąd Okręgowy, po uprzednim zawieszeniu postępowania na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. – na wniosek powoda – podjął zawieszone postępowanie z udziałem Powiatu (...) w Ż. w charakterze następcy prawnego pozwanego Zespołu (...) w Ż. w likwidacji i wezwał do udziału w sprawie po stronie pozwanej Powiat (...).

Na rozprawie w dniu 27 kwietnia 2012 roku strona powodowa podwyższyła kwotę roszczenia do 3 333 704,01 zł.

Pozwany Powiat (...) nie uznał powództwa, wniósł o jego oddalenie w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych, podtrzymując zarzut przedawnienia. Z ostrożności procesowej wniósł o rozłożenie należności na raty.

Zaskarżonym wyrokiem, po rozpoznaniu powództwa Związku Zawodowego (...) przy Zespole (...) w Ż. przeciwko Powiatowi (...) nakazał pozwanemu dokonanie wpłat środków na konto zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ż. w kwocie 3 333 704,01 zł za lata 2000-2007, oddalając powództwo w pozostałej części.

Sąd Okręgowy ustalił w rozpoznawanej sprawie, między innymi, następujące okoliczności faktyczne:

w Zespole (...) w Ż. w okresie od 01.01.2000 r. do 31.12.2007 r. był utworzony zakładowy fundusz świadczeń socjalnych. Za okres ten w/w pracodawca, poza wpłatami w 2003 r. w kwocie 20 000 zł i w 2007 r. w kwocie 24 320 zł, nie dokonywał przelewów środków na konto bankowe funduszu. Narastające zadłużenie pozwanego z tego tytułu za wskazany okres wyniosło 3 333 704,01 zł.

W dniu 27.04.2011 r. Rada Powiatu (...) z uwagi na brak płynności finansowej Zakładu Opieki Zdrowotnej w Ż. i niemożność pokrycia przez zakład ujemnego wyniku finansowego podjęła uchwałę nr VII/54/11 w sprawie likwidacji Zespołu (...) w Ż., dla którego organem założycielskim był Powiat (...). W uchwale tej określono datę otwarcia likwidacji Zespołu na dzień 31.05.2011 r., zakończenie działalności Zespołu na dzień 30.09.2011 r., zaś zakończenie czynności likwidacyjnych Zespołu na dzień 31.10.2011 r. (§1). Wskazano, że w czasie okresu likwidacji zespołu usługi i świadczenia medyczne będą realizowane przez Zespół (...) w Ż. w likwidacji, a kontynuacja ciągłości opieki i świadczeń medycznych dla mieszkańców Powiatu (...) będzie zapewniona przez nowopowstały Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ż. (§ 2). W § 5 określono tryb i sposób zadysponowania składnikami materialnymi. Ustalono, że mienie ruchome i nieruchomości stanowiące własność Powiatu (...) zostanie zwrócone Powiatowi (...) i wniesione aportem do nowoutworzonej spółki, zaś mienie ruchome stanowiące własność zespołu zostanie przejęte przez Powiat i wniesione aportem do nowo tworzonej spółki. W ust. 4 § 5 tej uchwały wskazano, że po zakończeniu likwidacji zobowiązania i należności zespołu staną się zobowiązaniami należnościami Powiatu (...). Uchwałą z tego samego dnia nr VII/53/11 Rada Powiatu (...) podjęła decyzję w sprawie utworzenia Centrum (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Ż.. Organem założycielskim dla nowopowstałego Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Ż. jest spółka, której jedynym udziałowcem jest Powiat (...) (§ 1 i § 8 aktu założycielskiego). W uchwałach tych wskazano, że przejście pracowników Zespołu (...) w Ż. przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ż. nastąpi w trybie art. 23¹ k.p., od dnia rozpoczęcia działalności przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ż..

W dniu 23.09.2011 r. Rada Powiatu (...) podjęła uchwałę(...)w sprawie zatwierdzenia sprawozdania finansowego Zespołu (...) w likwidacji w Ż.. W § 1 tej uchwały wskazano, że zatwierdzone zostało sprawozdanie finansowe za okres likwidacji Zespołu od dnia 01.06.2011 r. do 15.09.2011 r. W uzasadnieniu tej uchwały wskazano, że po zamknięciu działalności ZOZ w Ż. Powiat (...) jest zobowiązany przejąć wszystkie zobowiązania ZOZ w Ż..

Z dniem 30.09.2011 r. Sąd Rejonowy dla m. ST. Warszawy w W. XIV Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego wykreślił Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ż. w likwidacji z rejestru.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił zarzutu przedawnienia podniesionego przez stronę pozwaną, wskazując, że roszczenia o przekazanie środków na zakładowy fundusz socjalny nie mają charakteru prywatnoprawnego i nie ma do nich zastosowania przepis art. 291 k.p. oraz art. 118 k.c. Z tych samych względów odmówił uwzględnienia roszczenia o odsetki. W motywach zaskarżonego wyroku sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że nakazał Powiatowi (...) dokonanie wpłat na konto funduszu mając na względzie faktyczną likwidację Zespołu opieki zdrowotnej w Ż., jego wykreślenie w KRS oraz treść i podstawę prawną (art. 60 ust. 6 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej, Dz.U.2007.14.89 j.t.) uchwały Rady Powiatu (...) nr VII/54/11z dnia 27.04.2011 r. w sprawie likwidacji Zespołu (...) w Ż., w której wskazano, jako podmiot odpowiadający za jego zobowiązania i należności Powiat (...). Wywiódł dalej, powołując się na przepis art. 7 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych,

że w razie przekształceń własnościowych pracodawcy – przejścia całego zakładu na innego pracodawcę w trybie art. 23¹ k.p., fundusz pracodawcy przejmującego przejmuje środki pieniężne, należności i zobowiązania funduszu pracodawcy przekazującego. W konkluzji wywiódł, że fundusz (...) został przejęty przez Centrum (...) wraz istniejącym zobowiązaniem z tytułu nieprzekazanych środków za lata 2000-2007. Stąd na konto zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w Centrum (...) należy dokonać zaległych wpłat.

Wyrok sądu pierwszej instancji zaskarżony został w całości apelacją Powiatu (...). Apelacja zarzuca zaskarżonemu wyrokowi:

1. naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 291 k.p. poprzez jego błędne niezastosowanie w sytuacji, gdy roszczenie o przekazanie należnych środków na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, jako roszczenie wynikające z ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, będącej elementem materialnego prawa pracy, ulega trzyletniemu terminowi przedawnienia, ewentualnie;

2. w wypadku przyjęcia przez Sąd, iż dochodzone przez stronę powodową roszczenie ma charakter cywilnoprawny i podlega terminom przedawnienia określonym w kodeksie cywilnym, naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 118 k.c. poprzez błędne jego niezastosowanie, podczas gdy dochodzone przez stronę powodową roszczenie ulega trzyletniemu terminowi przedawnienia, jako roszczenie o świadczenia okresowe, co skutkowało nieuwzględnieniem zarzutu przedawnienia;

3. naruszenie przepisu art. 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że roszczenie związków zawodowych o nakazanie dokonania wpłat na konto zakładowego funduszu świadczeń socjalnych jest roszczeniem o charakterze publicznoprawnym w związku, z czym relacje pomiędzy związkami zawodowymi a pracodawcą pozostają relacjami w sferze publicznoprawnej i jako takie roszczenie to nie podlega reżimowi przepisów prawa pracy czy prawa cywilnego w zakresie terminu przedawnienia, podczas gdy należało uznać, że:

a) okoliczność, iż ustawa z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych jest elementem prawa pracy;

b) okoliczność, że do rozstrzygnięcia sporów o roszczenia wywodzone na podstawie tej ustawy właściwe są sądy pracy, co wynika wprost z art. 8 ust. 3 uzfś,

4. naruszenie przepisu art. 43 Konstytucji RP (a contrario) poprzez przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że roszczenia publicznoprawne nie ulegają przedawnieniu w przypadku, gdy termin przedawnienia nie wynika z wyraźnego przepisu prawa, jak również w sytuacji, gdy brak przepisu nakazującego do stosunków powstałych na tle konkretnej ustawy, z której wynikają roszczenia publicznoprawne, stosować pomocniczo lub odpowiednio przepisy prawa cywilnego czy kodeksu pracy,

5. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 195 k.p.c. poprzez brak zawiadomienia o toczącym się procesie Centrum (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Ż. pomimo. Że jej łączny udział z Powiatem (...) w sprawie w charakterze pozwanej jest konieczny z uwagi na treść przepisów ustawy, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia przepisu art. 8 ust. 3 w zw. z art. 10 w zw. z art. 12a uzfś albowiem Sąd Okręgowy rozpoznał sprawę i wydał wyrok pomimo braku legitymacji procesowej biernej po stronie pozwanej,

6. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 195 k.p.c. poprzez brak zawiadomienia o toczącym się procesie Związku Zawodowego (...) przy Centrum (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Ż., podczas gdy powództwo wytoczył Związek Zawodowy (...) przy ZOZ w Ż. i Sąd błędnie przyjął, że zachował on legitymację procesową czynną, zaś w procesie po podjęciu zawieszono postępowania nie uczestniczył związek (...) przy (...) sp. z o.o.,

7. naruszenie przepisu art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 320 k.p.c. poprzez nieustosunkowanie się do wniosku strony pozwanej w przedmiocie rozłożenia na raty zasądanego świadczenia, złożonego z ostrożności procesowej na

rozprawie w dniu 27 kwietnia 2012 r., na wypadek gdyby Sąd Okręgowy uznał, że dochodzone przez stronę powodową roszczenie zasługuje na uwzględnienie.

Powołując się na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Płocku wraz z pozostawieniem temu Sądowi orzeczenia o kosztach za instancję odwoławczą.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje: apelacja, a w szczególności zawarty w niej wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku zasługuje na uwzględnienie, chociaż nie wszystkie zarzuty w niej wywiedzione są zasadne. W pierwszej kolejności zauważyć należy, że rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nakazujące pozwanemu przekazania określonych środków pieniężnych na konto funduszu socjalnego podmiotu nie będącego stroną procesu jest niedopuszczalne. Sąd Okręgowy, mimo obszernego uzasadnienia wyroku nie wyjaśnił ani podstawy formalnej, ani materialnoprawnej takiego rozstrzygnięcia. Nie ulega wątpliwości, że w dacie wytoczenia powództwa Związek Zawodowy (...) przy Zespole (...) miał legitymację procesową czynną do wystąpienia na podstawie art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. 2012, poz. 592.- j.t). z roszczeniem przeciwko pracodawcy, to jest w tym przypadku przeciwko Zespołowi (...) w Ż. o przekazanie środków na zakładowe konto funduszu socjalnego. Z bezspornych bowiem ustaleń faktycznych sprawy wynika, że z powodu problemów finansowych Zespół (...) w Ż. w latach 2000 – 2007 nie przekazywał odpisów na fundusz socjalny, a był do tego zobowiązany na podstawie art. 3 ust. 1 i 2 ustawy powołanej wyżej. Zauważyć przy tym należy, że chociaż art. 8 ust. 3 uprawnia związki zawodowe do występowania do sądu pracy z roszczeniem przeciwko pracodawcy o przekazanie należnych środków na zakładowy fundusz socjalny, to jednak, jak to słusznie zauważył sąd pierwszej instancji, związki zawodowe w tym sporze nie występują w charakterze wierzyciela, a pracodawca nie jest dłużnikiem związków zawodowych. Z przepisów powołanej ustawy wynika, że zakładowy fundusz świadczeń socjalnych tworzy się ze środków pracodawcy. Wartości pieniężne zgromadzone na koncie funduszu również stanowią mienie pracodawcy, tyle tylko, że nie może on swobodnie dysponować tym mieniem. Nie jest to fundusz załogi, ani fundusz związków zawodowych. Środki funduszu administrowane są przez pracodawcę (art. 10 ustawy) i winny być rozdysponowane zgodnie z celami określonym w ustawie, i na zaspokojenie potrzeb socjalnych pracowników w ramach realizacji obowiązków pracodawcy wynikającego z art. 94 pkt 8 k.p. Zatem gromadzenie przez pracodawców środków pieniężnych na kontach zakładowych funduszy socjalnych należy do kosztów prowadzenia ich działalności. Obowiązek tworzenia zakładowego funduszu socjalnego nie oznacza jednak, że po stronie pracodawcy powstaje zobowiązanie o charakterze cywilnoprawnym, mimo że zgodnie z art. 8 ust. 3 związkom zawodowym działającym u danego pracodawcy przysługuje roszczenie sprecyzowane w tym przepisie. Roszczenie o przekazanie środków pieniężnych na konto funduszu socjalnego jest w istocie roszczeniem o przekazanie środków z jednego konta pracodawcy na inne konto tego samego pracodawcy, z którego finansowane są potrzeby socjalne pracowników danego pracodawcy.

Jak wynika z powyższych rozważań w dacie wytoczenia powództwa legitymacja procesowa obu stron mająca swoją podstawę materialną w art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu socjalnym nie budziła wątpliwości. Sytuacja uległa zmianie z chwilą zlikwidowania pozwanego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Ż. i wykreślenia tego podmiotu z KRS. W przypadkach faktycznej likwidacji pracodawcy, połączonej z likwidacją jego majątku, jako zakładu pracy, postępowania w sprawach o roszczenia z art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych podlegają umorzeniu na podstawie art. 355 k.p.c., a w razie uprzedniego zawieszenia postępowania – na podstawie art. 182 § 1 k.p.c. Natomiast w przypadkach, o których mowa w art. 7 ust. 3, 3a, 3b spór o środki zgromadzone na funduszu świadczeń socjalnych winien się toczyć pomiędzy pracodawcą przejmującym zakład pracy lub jego część, a pracodawcą przekazującym. W przedmiotowej sprawie powstaje pytanie, czy Powiat (...), jako organ założycielski dla zlikwidowanego ZOZ jest jego następcą prawnym i czy związki zawodowe, które działały na terenie zlikwidowanego pracodawcy zachowały uprawnienie do dochodzenia roszczeń na podstawie powoływanego wyżej art. 8 ust. 3 ustawy o zakładowym funduszu socjalnym. Likwidację ZOZ w Ż. przeprowadzono na podstawie przepisów nieobowiązującej już ustawy z 30 sierpnia 1991 roku o zakładach opieki zdrowotnej (Dz.U z 2007 r., nr 14, poz. 89 z późn. zm), zwanej dalej u.z.o.z. Ustawa ta została zastąpiona ustawą z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności

leczniczej (Dz.U. z 2011 r., nr 112, poz. 654, z późn. zm), to jednak z mocy art. 204 ust. 5 niezakończony, po wejściu w życie nowej ustawy (po 1.07. 2011 r.), proces likwidacyjny toczył się według dotychczasowych przepisów. Stosownie do art. 35b u.z.o.z., samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej zobowiązane były do pokrywania z własnych środków i uzyskiwanych przychodów kosztów działalności (w tym przekazywania odpisów na fundusz socjalny). i zobowiązań. W razie osiągnięcia przez samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej ujemnego wyniku finansowego, który nie mógł być pokryty przez ten zakład we własnym zakresie, zgodnie z art. 60 ust. 3 u.z.o.z., organ, który utworzył samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, wydaje rozporządzenie lub podejmuje uchwałę o zmianie formy gospodarki finansowej zakładu lub jego likwidacji. Wymagania dotyczące treści uchwały i rozporządzenia o likwidacji zakładu opieki zdrowotnej zawarte były w art. 60 ust. 4b u.z.o.z. Przepis ten zawierał, co do treści uchwały o likwidacji zakładu szczególne wymogi w związku z treścią w art. 43 tej ustawy. Zgodnie z tymi przepisami uchwała organu jednostki samorządu terytorialnego o likwidacji ZOZ winna określić sposób i formę zapewnienia osobom korzystającym z oznaczonych rodzajowo świadczeń zdrowotnych likwidowanego zakładu, dalsze nieprzerwane udzielanie tych świadczeń, bez istotnego ograniczenia ich dostępności, warunków udzielania i jakości oraz termin zakończenia działalności. Zatem w procesie likwidacji zakładu opieki zdrowotnej w pierwszej kolejności należało zapewnić właściwą opiekę medyczną osobom, które dotychczas korzystały z tej opieki, a następnie proces likwidacji powinien także doprowadzić do zaspokojenia wierzycieli likwidowanego zakładu. Pozostałe składniki mienia po zakończeniu likwidacji przejmował organ założycielski, który utworzył ten zakład. Ze względu na wyżej postawione cele publiczne w procesie likwidacji zakładów opieki zdrowotnej, ustawodawca w 60 ust. 6 u.z.o.z. postanowił, że zobowiązania i należności samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej po jego likwidacji stają się zobowiązaniami i należnościami Skarbu Państwa lub właściwej jednostki samorządu terytorialnego, lub odpowiednio publicznej uczelni medycznej albo publicznej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych, lub Centrum Medycznego (...). W związku z treścią powołanych przepisów powstaje pytanie, czy w zakres zobowiązań, o których mowa w art. 60 ust. 6 u.z.o.z. wchodzi również dług wewnętrzny zlikwidowanego zakładu, będącego jednocześnie zlikwidowanym pracodawcą, to jest czy w zakres tych zobowiązań wchodzi niezrealizowane koszty prowadzonej działalności socjalnej zlikwidowanego zakładu. W ocenie Sądu Apelacyjnego rozpoznającego przedmiotową sprawę odpowiedź na to pytanie winna być negatywna, bowiem zobowiązania pracodawcy wynikające z ustawy o zakładkowym funduszu socjalnym nie są zobowiązaniami o charakterze cywilnoprawnym. Przepis art. 60 ust. 6 u.z.o.z. nie stanowi podstawy dla związków zawodowych do żądania od organu założycielskiego zlikwidowanego zespołu opieki zdrowotnej wyasygnowania z własnego budżetu środków na fundusz socjalny zlikwidowanego zakładu, który w okresie prowadzonej działalności nie odprowadzał środków na ten fundusz, chyba że co innego wynika z porozumień ze związkami zawodowymi zawartymi w toku procesu likwidacyjnego. Natomiast przejęte przez organ założycielski środki zgromadzone na koncie zakładowego funduszu socjalnego zlikwidowanego zakładu winny być wniesione do nowoutworzonemu zakładowi opieki zdrowotnej powstałego w miejsce zlikwidowanego. W rozpoznawanej sprawie sąd pierwszej instancji nie wyjaśnił, czy i jakie porozumienie zostało ewentualnie zawarte ze związkami zawodowymi w przedmiocie zakładowego funduszu socjalnego zlikwidowanego zakładu opieki zdrowotnej, dla którego organem założycielskim pozwany Powiat.

Mając na uwadze powyższe, a w szczególności to, że orzeczenie sądu pierwszej instancji zostało wydane na rzecz podmiotu, który nie był stroną postępowania, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. należało uchylić zaskarżony wyrok i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.